

Avaimia globaali- historiaan

Seija Jalagin, Susanna Tavera & Andrew Dilley (toim.), *World and Global History. Research and Teaching – A CLIOHWORLD Reader. Plus Pisa University Press 2011, <http://www.cliohworld.net/download.php>. 239 s.*

Eurooppalaisten historiatieteen yksikköjen yhteistyöprojektina vuosina 2009–2011 toimineen Erasmus-verkoston (CLIOHWORLD) tarkoituksena oli kehittää historian opetusta korkeakouluissa. Verkostoon liittyi myös tieteellistä julkaisutoimintaa. Nyt arvioitava lukemisto (englanniksi *reader*) sijoittuu yhdelle verkoston teema-alueista, maailmanhistoriaan ja globaalihistoriaan. Tekijöinä on laaja ja monikansallinen tutkijajoukko Euroopasta ja Japanista. Lukemisto jakautuu kolmeen osaan: teoreettisiin ja historiografisiin artikkeleihin, maailmankuvaa eri yhteiskun-

nissa koskeviin alkuperäisteksteihin sekä karttoihin.

Janny de Jongin kirjoittamat kaksi ensimmäistä artikkelia käsittelevät globaalihistorian ja maailmanhistorian määrittelyä ja tutkimusta. Ne luovat siten perustan lukemiston kaikille muille artikkeleille ja teksteille.

Maailmanhistoria ja globaalihistoria tarkoittavat molemmat maailmanlaajuisen historian tutkimista. Onko käsitteillä sitten eroa ja onko erolla merkitystä? Globaalihistoria ei ole välttämättä globalisaation tutkimusta – tosin siinä voi olla myös tämä näkökulma – vaan pikemminkin suhtautumistapa maapallon historiaan. Globaalihistoriaan liittyy usein kriittisyys länsimaisen kulttuurin keskiöön nostamista kohtaan. Länsimainen kulttuuri onkin monesti ollut perinteisessä maailmanhistorian tutkimuksessa standardi, johon muiden kulttuurialueiden kehitystä on verrattu. Länsimainen kulttuuripiiri on tällöin nähty liikkeelle panevana voimana esimerkiksi suurirytysten, imperialismien tai kristinuskon leviämisen historiaa tarkastellessa. Kritiikki ei kuitenkaan ole yksiselitteistä. Historiantutkijat esimerkiksi operoivat länsimaisilla käsitteillä. Tutkija ei myöskään voi olla maailman kaikkien alueiden historian erikoisasiantuntija, joten vinoutuneiksi syytetyt perspektiivit ovat joskus itse asiassa väistämättömiä. Nämä asiat tulevat kiinnostavasti esille de Jongin artikkeleissa.

Mitä globaalihistoria sitten tutkii? Tälle ei ole yksiselitteistä määritelmää, eikä lukija välttämättä saa kysymykseen selkeää vastausta tämänkään teoksen perusteella. Globaalihistoria pyrkii aktiivisesti eroon länsikeskeisyydestä ja etsii uusia perspektiivejä, joissa fokus on esimerkiksi sivilisaatioiden kohtaamisessa, vaikutteissa, yhteyksissä ja liikkuvuudessa. Yleisesti ottaen pyrkimys on myös vertailla ja tehdä kokonaisvaltaisia analyysejä.

De Jongin yleisluontoisten artikkelien jälkeen teoksessa siirrytään maa-, alue- ja tapauskohtaisiin osuuksiin. Monet näistä tuovat esille mielenkiintoisia näkökulmia. Esimerkiksi Sebastian Striden oma-kohtainen artikkeli, joka tarkastelee keskiaasialaisen Samarkandin kaupungin roolia, on syytä nostaa esille. Arakawa Masaharu ja Takenaka Toru tuovat esiin kiinalaisen ja japanilaisen maailmankuvan historiaa kiinnostavalla ja tuoreella tavalla. Stefan Halikowski Smith puolestaan pohtii Portugalin imperiumin luomien globaalien kontaktien luonnetta.

Halina Parafianowicz käsittelee Yhdysvaltain vaikutusta ja kuvaa itäisessä Euroopassa, mutta artikkelin merkitys lukemiston kokonaisteeman kannalta ei täysin avaudu. Maria Efthymioun artikkeli, joka tarkastelee Ernst Gombrichin ja Fernand Braudelin laatimia koululaisille suunnattuja historiakirjoja, taas tuntuu käsittelyvaltansa hieman eripariselta muihin artikkeleihin verrattuna. Loput artikkelit koskevat Venäjän/Neuvostoliiton maailmanhistoriakäsitystä, brittiläistä maailmanhistorian ja imperiumin historiografiaa sekä Saharan eteläpuolisen Afrikan paikkaa globaalihistoriassa. Ne kaikki ovat toimivia kokonaisuuksia ja puoltavat paikkaansa.

Teoksen loppupuoli on omistettu alkuperäislähteistä valituille lyhyille tai lyhyehköille tekstinäytteille ja kartoille, jotka on helppo omaksua alkuosan artikkelien tarjoamalta teoreettiselta pohjalta. Alkuperäislähteiden osuus teoksen sivumäärästä on hieman alle puolet.

Länsimaisten tekstien valikoima on melko yllätyksetön, alkaen Herodotoksesta ja päättyen Marxiin. Muut tekstit koostuvat kiinalaisista, japanilaisista ja yhdestä turkkilaisesta esimerkistä. Kartat puolestaan ovat pääosin eurooppalaista perua täydennettyinä itäaasialaisilla maailmantulkinnolla ja yhdellä

arabikulttuurista peräisin olevalla kartalla. Teksti- ja karttanäytteet tukevat kirjan tarkoitusta hyvin ja muodostavat yhdessä kattavan kokonaiskuvan.

Jokaista tekstinäytettä edeltää muutaman kappaleen mittainen esittely, jossa kirjoittaja ja teksti asetetaan kontekstiinsa. Esittelyihin olisi paikoin voinut panostaa enemmänkin, sillä nyt osa niistä jää kursorisiksi. Karttojen esittelyt ovat pääosin laajempia, ja esimerkiksi Janny de Jongin kirjoittama Mercatorin maailmankarttaan liittyvä osuus on pikemminkin pienoistartikkeli.

Kirjan artikkelit ovat kauttaaltaan selkeitä, ymmärrettäviä ja sujuvasti kirjoitettuja. Toimitustyö on ollut todella huolellista. Mielestäni artikkeliosio toimii tarvittaessa mainiosti myös itsenäisenä antologiana, ilman alkuperäislähteiden. Aihepiiriä koskevaa tutkimustilannetta esitellään monipuolisesti useammassakin artikkelissa, ja lähdeluettelot ovat kattavia ja ohjaavat asiasta kiinnostunutta lukijaa syvemmälle aihepiiriin. Teoksen julkaisu CLIOHWORLD-verkoston alaisuudessa on ilmeisesti johtanut tiettyihin lukijaa ihmetyttäviin ratkaisuihin, esimerkiksi artikkelien tiivistelmien esittämiseen englannin ohella kirjoittajan tai hänen kotiyliopistonsa kielellä.

Jalagin, Taveran ja Dilleyn toimittaman teoksen luonne on epäilemättä hieman ongelmallinen: yhtäältä suomalaisissa yliopistoissa ei juuri ole ollut tapana hyödyntää tämänkaltaisia lukemistoja opeutuksessa ja toisaalta oppikirjamaisuus saattaa turhaan kummeksuttaa muita lukijoita. Joka tapauksessa teos on huolellisesti laadittu ja ajatuksia herättävä johdatus globaalihistorian moniulotteiseen problematiikkaan.

– SATU MATIKAINEN